

LEHOCZKY JÁNOS

kovács iparművész

Budapest, 1942. december 18. -

A Szentendre Város Díszpolgára kitüntetést 2011-ben vette át

Lehoczky János az iparművészetnek egy olyan műfaját választotta, melynek megítélése, az azonos eszközökkel, népi vagy urbánus közegben egyaránt előforduló *mesterségtől* való markáns elválasztása és elismerése önálló *művészeti ágként* talán a legkésőbb történt meg. Holott a magyar vasművesség történetében – különösen a barokk, az eklektika és a szecesszió korának reprezentatív építészeti komplexumait megalkotók között – szinte minden időszakból ismerünk olyan, magukat egyszerűen lakatosnak, műlakatosnak, díszmű kovácsnak nevező, elismert mestereket, akiknek művei esztétikai értéküket tekintve egyenrangúak voltak a már régen szuverén művészként tisztelt festőkével vagy szobrászokéval. A megkülönböztetés okát talán abban is kereshetjük, hogy az igényesen kivitelezett épületeknek annyira szerves részét képezték a díszmű kovács alkotások, hogy ezeket is építőművészeti alkotásként és nem külön műfajként kezelték, emellett a könnyen rozsdásodó vasat még a 19. – 20. század fordulóján sem tartották művészeti alkotás létrehozására alkalmas, nemes anyagnak, ezért tehát a vasból készült funkcionális tárgyak szépségét ugyan elismerték, de megalkotóikat nem tartották valódi művészeknek, legfeljebb tehetséges mesterembereknek.

Lehoczky János indulásakor, az 1960-as évekre a „vas és acél országának” nagyüzemekben előállított tucat-termékei miatt, igényes megrendelések híján a századfordulón még Európa legjobbjai közé tartozó magyar díszmű kovácsolás a mélypontra került. Lehoczky pályája tehát nem pusztán egyéni sikertörténet, életműve egyúttal a magyar kovács iparművészet újjászületéséhez és 20.-21. századi formanyelvének kialakításához is hozzájárult.

1961 és 1963 között Bieber Károly kovács iparművésznél tanult.

1963-tól 1968-ig a szentendrei Ferenczy Károly Városi Múzeum restaurátoraként dolgozott, s bár 1965-ben már saját műhelyt alapított, még nem adta fel múzeumi munkáját: sok tekintetben a műtárgy-restaurálás révén „*lépésről lépésre önműveléssel, kemény munkával, szorgalommal sajátította el ezt az ősi, férfias mesterséget*”. (Balogh László).

Munkáinak egy része középületekbe és magán megrendelésre, saját alkotói elképzelései szerint tervezett mű.

Ezekről a munkáiról Schenk Lea művészettörténész így ír: *a „modern építészeti formák és a román kori vasmunkák tiszta szerkezetisége felé fordulva kezdi alkotni monumentális kovácsoltvas kapuit s rácsait, melyeknél az absztrakt térplasztika irányába mutatóan aknázza ki a háromdimenziós, geometrikus motívumok pozitív s negatív formájátékát.”*

Megfigyelhetjük, hogy Lehoczky kovácsolt munkáin nincsen semmilyen fölösleges díszítmény, az első benyomásra talán pusztán esztétikai elemnek vélt formáról is kiderül, hogy funkcionális értéke van.

Modern, mégis a 18. századi épület stílusához „észrevehetetlenségével” illeszkedő, Szentendrén látható műve a szentendrei szerb tanítóképző iskola (volt Ferenczy Múzeum) kiállítási tereit lezáró kapu és ajtó (1974), melyért nívódíjat kapott, valamint az új szentendrei Posta belső térelválasztó rácsai (1980).

Monumentális épületdíszítő műveinek másik nagy csoportja a műemlék épületek vasmunkáin végzett restaurátori munka, melynek során a hajdani mesterek munkáját vagy ennek részleteit kell autentikus módon újraalkotnia. Egyik első ilyen munkája volt a szentendrei Szerb Püspökség pincaajtájának rekonstrukciója (gyakorlatilag újraalkotása) 1975-ben, mely mű elismerést kapott a Velencei Biennálén, majd a hazaszállítása után az eredeti helyére állították fel. Az egyik legnagyobb, utóbbi munkája volt Magyar Újságírók Országos Szövetsége Vörösmarty utcai új székháza monumentális napraforgós kapujának és korlátainak restaurálása, 2008.

Szuverén művészként természetesen jobban kedveli azokat a megbízásokat, melyeknél az eredeti alkotóelemek másolása, újrakovácsolása helyett a motívumok alkotó újragondolására helyezheti a hangsúlyt (Magyar Külkereskedelmi Bank - egykori Tiszti Kaszinó - restaurálási és új tervezésű munkái, 1995-1996).

A kisművesség területén változatos cégéreket, kandelábereket, falikarokat készít, ilyen Szentendrére készült műve a Népművészetek Háza cégére (Jávor Piroska zománcaival), és a Szentendre Gyógyszertár cégére (1977), valamint az Apor-híd korlátja (1993).

Művészi alkotó- és restaurátori tevékenységét számos díjjal ismerték el: Nívódíjat kapott a Hilton Szálloda három kapujáért, rácsaiért (1976); Építőipari Nívódíjjal tüntették ki a Gresham Palota 3 db pávás kapujának restaurálása és rekonstruálásáért (2011), megkapta a Ferenczy Noémi-díjat (1994), a Magyar Művészetért-díjat és Szentendre Város Pro Urbe Emlékérmét (1995).

2014-ben a Magyar Arany Érdemkeresztet vehette át.

Lehoczky János Szentendrét szerető, a városért tenni is hajlandó művész. 2006-tól tagja a Szentendrei Városfejlesztő Egyesületnek, az ő javaslatára vezették be a Fő téri advent gyertyagyújtást és ő dolgozott ki megvalósítható tervet a Szentendre első okleveles említése 1000. évfordulója alkalmából megrendezett jelmezes diákfelvonulásra is.

2012-től 2015-ig a Szentendrei Művészeti Tanács elnöke volt. Itt munkatársaival együtt számos olyan javaslatot tettek és valósítottak meg, mely szebbé, rendezettebbé és élhetővé tette városunkat. Lehoczky János ötlete alapján és szervezésében vált hagyománnyá a minden év végén megtartott „Arany Fakanál” gasztronómiai verseny. 2015-től Lehoczky János a Lokálpatrióta Tanácsban végez önkéntes városvédő munkát.

Irodalom:

Halasi Rita Mária: A Lehoczky-műhely, Atrium, 1997/4.

Schenk Lea: Funkció- és struktúraváltozás az iparművészetben, Kutatások Pest megyében, Szentendre, 1997